

ප්‍රථම: පාඨ: ।

විද්‍යා දදාති විනයම් ।

ශ්‍රුතෝ හිතෝපදේශෝල්‍යං පාට්‍වං සංස්කූතෝක්තිෂු ।

වාච්ඤාං සර්වත්‍ර වෛච්ඡ්‍ර්‍යං නීතිවිද්‍යාං දදාති ච ॥෧ ॥

අජරාමරවත් ප්‍රාඤ්ඤා විද්‍යාමර්ථ ච චින්තයේත් ।

ගූච්ඤා ච කේෂූ මූත්‍රිනා ධර්මාචරේත් ॥෨ ॥

සර්වද්‍රව්‍යේෂු විද්‍යේව ද්‍රව්‍යමාහුරනුත්තමම් ।

අහාර්‍යත්වාදනර්ථත්වාදක්ෂ්‍යත්වාච්ච සර්වදා ॥෩ ॥

විද්‍යා දදාති විනයං විනයාච්චාති පාත්‍රතාම් ।

පාත්‍රත්වාච්චනමාප්‍රෝති ධනාච්චර්ම තත: සුච්චම් ॥෪ ॥

විද්‍යා ශාස්ත්‍රස්‍ය ශාස්ත්‍රස්‍ය ද්වේ විද්‍යේ ප්‍රතිපත්තයේ ।

ආච්චා හාස්‍යාච්ච වූච්චත්වේ ද්විතීයාච්ච්‍රිතයේ සදා ॥෫ ॥

අර්ථ පරිවර්තනය

෦෧ ශ්‍රුත: + හිතෝපදේශ: + අයම් (ශ්‍රුත: අයම් හිතෝපදේශ:)

උගත්තා වූ [ශ්‍රවණය කළ] මේ හිතෝපදේශය,

පාට්‍වං සංස්කූත + උක්තිෂු (සංස්කූත උක්තිෂු පාට්‍වං)

සංස්කෘත ප්‍රකාශයන්හි නිපුණත්වය ද

වාච්ඤාං සර්වත්‍ර වෛච්ඡ්‍ර්‍යං (සර්වත්‍ර වාච්ඤාං වෛච්ඡ්‍ර්‍යං)

සියලු තන්හි වචනයන්ගේ විචිත්‍රභාවය ද

නීතිවිද්‍යාං දදාති ච (නීතිවිද්‍යාං ච දදාති)

[අර්ථශාස්ත්‍ර, ධර්මශාස්ත්‍ර හා රාජනීති යන] නීති පිළිබඳ දැනීම ද ලබා දෙයි.

෦෨ අජර + අමරවත් ප්‍රාඤ්ඤා: (ප්‍රාඤ්ඤා: අජර අමරවත්)

නුවණැත්තා ජරා හා මරණ ස්වභාව නැත්තෙකු මෙන්

විද්‍යාම් + අර්ථ ච චින්තයේත්

දැනුම හා ධනය ගැන සිතිය යුතු ය.

ගූච්ඤා + ච කේෂූ මූත්‍රිනා (මූත්‍රිනා කේෂූ ගූච්ඤා ච)

මාරයා විසින් කෙස්වලින් අල්ලාගත්තකු මෙන්

ධර්මම් + ආචරේත්

ධර්මයෙහි හැසිරිය යුතු ය.

03 සර්වද්‍රව්‍යෙෂු විද්‍යා+ආව

සියලු ද්‍රව්‍යයන් අතරින් දැනුම ම

ද්‍රව්‍යම+ආහු:+අනුත්තමම (අනුත්තම ද්‍රව්‍යම ආහු:)

ඉතා උතුම් ද්‍රව්‍යය යැයි [විද්වත්හු] කීහ.

සර්වදා අහාර්‍යත්වාත්

හැම කල්හි [සොර සතුරු ආදීන් විසින්] පැහැරගත නොහැකි බැවින්,

අනර්ඝත්වාත්

[වටිනාකම මෙතෙකැයි] මිළ කළ නොහැකි බැවින්, [හා]

අක්ෂ්‍යත්වාත් ජ

[පරිත්‍යාගාදියෙන් කිසිවිට] ක්ෂය නොවන ද බැවිනි.

4 විද්‍යා දදාති විනයං (විද්‍යා විනයං දදාති)

ශාස්ත්‍ර ඥානය [තුළින්] හික්මීම ලබා දෙයි. [ලැබෙයි.]

විනයාත්+යාති පාත්‍රතාම (විනයාත් පාත්‍රතාම යාති)

හික්මීමෙන් [සම්පත් හා ගෞරවයට] පාත්‍රවෙයි [බඳුන් වෙයි.]

පාත්‍රත්වාත්+ධනම+ආප්‍රොති

[ගෞරවයට] බඳුන් වීමෙන් ධනය ලැබෙයි.

ධනාත්+ධර්ම තත: සුඛම

ධනයෙන් දහම [ද] එයින් පසුව [දෙලොව] සැපයට ද [පැමිණෙයි.]

5 විද්‍යා ශාස්ත්‍රං ජ ශාස්ත්‍රං ජ

[දුනු ශිල්ප, කඩු ශිල්ප ආදී] ආයුධ [පිළිබඳ] දැනුම ද, [කර්ක, ව්‍යාකරණාදී]

ශාස්ත්‍රීය දැනුම ද [වශයෙන්]

ද්වෙ විද්‍යෙ ප්‍රතිපත්තියෙ

දැනුම් වර්ග දෙකක් දක්නට ලැබේ.

ආඥා හාස්‍යාය වූද්‍රව්‍යෙ (ආඥා වූද්‍රව්‍යෙ හාස්‍යාය)

මුලින් කී [ආයුධ පිළිබඳ දැනුම] මහලු කල්හි සිතහව පිණිස පවතී.

ද්විතීයා+අද්‍රියතෙ සදා (ද්විතීයා සදා අද්‍රියතෙ) දෙවනුව කී ශාස්ත්‍රීය දැනුම [ලෝ

වැස්සන් විසින්] හැම කල්හි අගය කරනු ලැබේ.

දුරවබෝධ පද හා ව්‍යාකරණ විස්තර

පාඨවං -උක්ති ප්‍රකාශ/කියමන් (කථන/ව්‍යවහාර:/ලපිත/ආපිත/වචන/වචන:) **නීතිවිද්‍යා** - රාජ නීති, ධර්ම නීතියාදී

ශාස්ත්‍ර **අනුත්තමම** - ඉතා ශ්‍රේෂ්ඨ

ව්‍යාකරණ විස්තර හා ශබ්ද නිර්වචන

ව

द्वितीयः पाठः ।

सर्वस्य लोचनं शास्त्रम् ।

अनेकसंशयोच्छेदि परोक्षार्थस्य दर्शकम् ।

सर्वस्य लोचनं शास्त्रं यस्य नास्त्यन्ध एव सः ॥१॥

यौवनं धनसंपत्तिः प्रभुत्वमविवेकिता ।

एकैकमप्यनर्थाय, किमु यत्र चतुष्टयम् ॥२॥

कोऽर्थः पुत्रेण जातेन यो न विद्वान्न धार्मिकः ।

काणेन चक्षुषा किं वा, चक्षुः पीडैव केवलम् ॥३॥

अजातमृतमूर्खाणां वरमाद्यौ न चान्तिमः ।

सकृद्दुःखकरावाद्यावन्तिमस्तु पदे पदे ॥४॥

गुणिगणगणनारम्भे न पतति कठिनी ससंभ्रमाद्यस्ययस्य ।

तेनम्बा यदि सुतिनी वद वन्द्या कीदृशी भवति ॥५॥

අර්ථ පරිවර්තනය

1 අනෙක සංශය+උඤ්චි
 නොයෙක් සැක සිද්දීමන
 පරොක්ෂ+අර්ථසය දර්ශකම්
 ඉදිරන්ට විෂය නොවූ අරමුණු පවා පෙන්වන
 සර්වසය ලොචනං ශාස්ත්‍රං
 සියල්ලට ඇසක් බඳු වූ දැනුම
 යසය නාස්ති+අන්ධ **ඒව ස:** (යසය නාස්ති ස: අන්ධ: ඒව)
 නැති තැනැත්තා අන්ධයෙක්ම ය.

2 යෞවනං ධනසංපත්ති:
 තරුණකම හා ධන සම්පන්න භාවය ද
 ප්‍රභුත්වම්+අවිවෙකිතා
 නායකත්වය හා නොවිමසා කටයුතු කිරීම [යන කරුණු හතර]
 ඒක+ඒකම්+අපි+අනර්ථාය
 එක එකක් පාසා අනර්ථය පිණිස ම පවතී.
 කිමු යත්‍ර **චතුෂ්ඨයම්?** (යත්‍ර **චතුෂ්ඨයම්** කිමු?)
 හතර ම ඇති තැන කවර කවා ද?

3 **यः न विद्वान् न धार्मिकः**
 යමෙක් නුගත් හා අධාර්මික වේ ද
कः+अर्थः पुत्रेण जातेन? (जातेन पुत्रेण कः अर्थः)
 උපන්නා වූ [එම]දරුවාගෙන් කවර ප්‍රයෝජනයක් ද?
काणेन चक्षुषा किं? (काणेन चक्षुषा किं?)
 අන්ධ වූ ඇසින් කවර ප්‍රයෝජනයක් ද?
चक्षुः पीडा+एव केवलम् (केवलम् चक्षुः पीडा एव)
 [හුදෙක්] ඇසට පීඩාවක් ම පමණි.

4 **अजात मृत मूर्खेभ्यः**
 නූපන්, මළ [සහ] මෝඩ [යන තුන් වැදෑරුම්] පුත්‍රයන් අතුරෙන්
वरम्+आद्यौ न च+अन्तिमः (आद्यौ वरं न च अन्तिमः) මූලින් කී දෙදෙනා උතුම්
 වේ. අන්තිමයා උතුම් නොවේ.
सकृत्+दुःखकरौ+आद्यौ (आद्यौ सकृत् दुःखकरौ)
 මූලින් කී දෙදෙන එක්වරක් පමණක් දුක් ඇතිකරවයි.
अन्तिमः+तु पदे पदे
 අන්තිමයා වනාහි පියවරක් පියවරක් පාසා [දුක් ඇති කරවයි.]

5 **गुणिगण गणन+आरम्भे**
 ගුණැති මිනිසුන්ගේ නම් ගණන් කිරීමට පටන් ගත් කල්හි
न पतति कठिनी ससंभ्रमा यस्य (यस्य ससंभ्रमा कठिनी न पतति)
 යමෙකුගේ [නම ඉදිරියෙන්] වහා පන්හිද හෙවත් පැන නොවැටෙන්නේ ද?
तेन+अम्बा यदि सुतिनी
 ඒ පුත්‍රයා කරණකොටගෙන මව ඉදින් දරුවන් සිටින තැනැත්තියක වී නම්,
वद वन्द्या कीदृशी भवति (वन्द्या कीदृशी भवति वद)
 වද තැනැත්තිය කෙබඳු වේ දැයි කියන්න.

දුරවබෝධ පද

कान अन्य (නිර්වචන කල්පද්‍රැම)परोक्षार्थ - ඇසට ගොදුරු නොවූ අරමුණු **लोचनं** - ඇස **अविवेकिता**

- විවේක රහිත බව **सकृत्** - වරක් **कठिनी** - පැන **ससंभ्रमा** - වහා, ඉක්මනින් **अम्बा** මව (යනු වතුෂ්ටයම්) හතර ම ඇති තැන (ප්‍රයෝග) යසස නාස්ත්‍යන්ධ ඒව

ව්‍යාකරණ විස්තර හා ශබ්ද නිර්වචන

तृतीयः पाठः

अकस्मादागन्तुना सह मैत्री न युक्ता ।

अस्ति मगधदेशे चम्पकवती नामारण्यानी । तस्यां चिरान्महता स्नेहेन मृगकाकौ निवसतः । स च मृगः स्वेच्छया भ्राम्यन् हृष्टपुष्टाङ्गः केनचिच्छृगालेनावलोकितः । तं दृष्ट्वा शृगालोऽचिन्तयत् - आः कथमेतन्मांसं सुललितं भक्षयामि । भवतु विश्वासं तावदुत्पादयामि । इत्यालोच्योपसृत्याब्रवीत्- मित्र कुशलं ते मृगेणोक्तम् कस्त्वम् स ब्रूते- क्षुद्रबुद्धिनामा जम्बूकोऽहम् । अत्रारण्ये बन्धुहीनो मृतवदेकाकी वसामि । इदानीं त्वां मित्रमासाद्य पुनः सबन्धुर्जीवलोकं प्रविष्टोऽस्मि । अधुना तवानुचरेण मया सर्वथा भवितव्यम् । मृगेणोक्तम्- एवमस्तु । ततः पश्चादस्तंगते सवितरि भगवति मरीचिमालिनि तौ मृगस्य वासभूमिं गतौ । तत्र चम्पकवृक्षशाखायां सुबुद्धिनामा काको मृगस्य चिरमित्रं निवसति । तौ दृष्ट्वा काकोऽवदत् । सखे चित्राङ्ग कोऽयं द्वितीयः । मृगो ब्रूते - जम्बूकोऽयम् । अस्मत्सख्यमिच्छन्नागतः । काको ब्रूते- मित्र अकस्मादागन्तुना सह मैत्री न युक्ता ।

अकस्मादागन्तुना सह मैत्री न युक्ता ।

අහම්බෙන් ආගන්තුක ව පැමිණි අය හා මිත්‍රභාවය සුදුසු නැත.

नाम+अरण्यानी (मगधदेशे चम्पकवती नाम अरण्यानी अस्ति)

මගධ රටෙහි වම්පකවතී නම් කැලයක් ඇත.

चिरात्+महता (तस्यां चिरात् महता स्नेहेन मृगकाकौ निवसतः)

එහි බොහෝ කලක පටන් මහත් වූ සෙනෙහසකින් මුවෙක් හා කවුඩෙක් වාසය කරන්.

स्व+इच्छया / हृष्टपुष्ट+अङ्गः / केनचित्+शृगालेन+अवलोकितः (स मृगः च स्वेच्छया भ्राम्यन् हृष्टपुष्ट अङ्गः

केनचित् शृगालेन अवलोकितः)

ඒ මුවා ද තම අහිමතය පරිදි [කැලයෙහි] හැසිරෙන්නේ ලෙලදෙන මහත් ව ගිය සිරුර ඇත්තේ කිසියම් සිවලෙකු විසින් දක්නා ලදී.

शृगालः+अचिन्तयत् (तं दृष्ट्वा शृगालः अचिन्तयत्)

ඌ දැක සිවලා මෙසේ සිතුවේ ය.

कथम्+एतत्+मांसं (आः सुललितं एतत् मांसं कथम् भक्षयामि)

ම...හෝ ඉතා ලෙලදෙන [මොළොක් වූ] මේ මාංශය කෙසේ [නම්] අනුභව කරම් ද?

तावत्+उत्पादयामि (भवतु तावत् विश्वासं उत्पादयामि)

හොඳයි, පළමුකොට [මොහු සමඟ] විශ්වාසය ගොඩනගා ගනිමි.

इति+आलोच्य+उपसृत्य+अब्रवीत् (इति आलोच्य उपसृत्य अब्रवीत्)

මෙසේ සලකා සමීපයට එළඹ කීවේ ය.

මූග්‍යෙ+උක්තම්/ක: +ත්වම් (මිත්‍ර කුශලං තේ, මූග්‍යෙ උක්තම් ක: ත්වම් ?)

යහළුවේ කොහොමද? සැප සනීප, මුවා විසින් කියන ලදී. නුඹ කවිද?

ජම්බුක: +අහම් (ස චූතේ- අහම් ඝුද්‍රභුද්ධිනාමා ජම්බුක:)

මම ඝුද්‍රභුද්ධි නම් වූ සිවලෙක්මි.

අත්‍ර+අරග්‍යේ / මූතවත්+ආකාකී (අත්‍ර අරග්‍යේ බන්ධුහීනෝ මූතවත් ආකාකී වසාමි)

මේ කැලයෙහි නැයන්ගෙන් තොර වූයේ මළ එකකු සේ හුදෙකලාව වාසය කරමි.

මිත්‍රම්+ආසාභ් / සබන්ධු: +ජීවලොකං / ප්‍රවිෂ්ට: +අස්මි (ඈදානීම් මිත්‍රම් ත්වාම් ආසාභ් පුන: සබන්ධු: ජීවලොකං ප්‍රවිෂ්ට: අස්මි)

දැන් මිතුරකු වූ නුඹ ලැබ නැවතත් නැයන් ඇත්තෙකු වූයේ දිවිගෙවීමට ජීවිතයට පිවිසියේ වෙමි.

තව+අනුච්චරේ (අනුනා සර්වථා තව අනුච්චරේ මයා භවිතව්‍යම්)

දැන් සියලු ආකාරයෙන් ම නුඹ අනුව හැසිරෙන්නා වූ ම විසින් මෙසේ විය යුතුය.

මූග්‍යෙ+උක්තම් / ආවම්+අස්තු (මූග්‍යෙ උක්තම් ආවම් අස්තු)

මුවා විසින් කියන ලදී. එසේ වේවා.

පශ්චාත්+අස්තංගතේ (තත: පශ්චාත් මරීචිමාලිනි භගවති සවිතරි අස්තංගතේ තෝ මූග්‍යෙ වාසභූමිම් ගතෝ) එයින්

පසුව රැස්මාලා ඇති භාගාවත් වූ සුයරියා අස්තයට පැමිණි කල්හි ඔවුහු දෙදෙන මුවාගේ නිවාසස්ථානයට ගියහ.

තත්‍ර චම්පකවූෂ්ඨාඝ්‍රායාම් මූග්‍යෙ චිරමිත්‍රං සුභුද්ධිනාමා කාක: නිවසති

එහි සපුගසක අත්තක මුවාගේ බොහෝ කලක පටන් මිත්‍රයකු වූ සුභුද්ධි නම් කවුඩෙක් වාසය කරයි.

කාක: +අවදත් (තෝ ද්‍රෂ්ට්වා කාක: අවදත්)

ඔවුන් දෙදෙන දැක කපුටා කීවේ ය.

ක: +අග්‍යං (සඝ්‍රේ චිත්‍රාඤ්ඤ, අග්‍යං ද්විතීග්‍ය: ක:)

මිත්‍ර විත්‍රාංගය, මේ දෙවැනියා කවරෙක් ද?

ජම්බුක: +අග්‍යම් (මූග්‍ය: චූතේ - ජම්බුක: අග්‍යම්)

මුවා කියයි. මු [මේ] නරියෙක්.

අස්මත්සඝ්‍ර්‍යම්+ඈච්චන්+ආගත: (අස්මත්සඝ්‍ර්‍යම්+ඈච්චන්+ආගත:)

අප සමඟ මිත්‍රභාවයට කැමති ව පැමිණියේ ය.

අකස්මාත්+ආගන්තුනා (කාක: චූතේ- මිත්‍ර, අකස්මාත් ආගන්තුනා සහ මේත්‍රී න යුක්තා)

කපුටා කියයි. යහළුවේ, අහමිබෙන් ආගන්තුක ව පැමිණි අප සමඟ මිත්‍රභාවය සුදුසු නැත.

ව්‍යාකරණ විස්තර හා ශබ්ද නිර්වචන

ස්වෙච්ච්චා - ස්වාහිමක පරිදි හුදුපුදාඤ්ඤ: - රෝමවලින් යුක්ත වූ පෘෂ්ඨිමත් ශරීරාවයව ඇති සුලලිතං

- ඉතා ලෙලදෙන උත්පාද්‍යාමි - උපදවමි. ආලොච්ච් - සලකා, කල්පනා කොට උපසුත්‍ය - එළෙඹ

ආසාභ් - ලැබ තව්‍යානුච්චරේ - නුඹට අනුව හැසිරීමෙන් සර්වථා - සියලු ආකාරයෙන් අස්තංගතේ -

අස්තයට ගිය කල්හි සවිතරි - සුය්ඨයා භගවති - හඟවන් වූ මරීචිමාලිනි - රැස්මාලා සහිත වූ
චිරමිත්රං - බොහෝ කලක පටන් මිතුරු වූ

අස්මත්සරත්වමිච්ඡන් - අප හා මිත්‍ර බව කැමතිව අකස්මාත් - අහම්බෙන්

චතුර්ථ: පාඨ:

වරමෙකො ගුණී පුත්‍රො ।

දානෙ තපසි ශෞර්‍යේ ච යස්‍ය න ප්‍රඥිතං මන: ।

විද්‍යායාමර්ත්‍යලාභෙ ච මාතූරුච්චාර ඒව ස: ॥෧ ॥

වරමෙකො ගුණී පුත්‍රො න ච මූර්ක්‍ෂතාන්‍යපි ।

ඒකශ්‍රණ්‍ද්‍රස්‍තමො හන්‍ති න ච තාරාගණා අපි ॥෨ ॥

අර්ඥාගමො නිත්‍යමරොගිතා ච ප්‍රියා ච භාර්‍යා ප්‍රියවාදිනී ච ।

වශ්‍යශ්‍ච පුත්‍රොර්ඥකරී ච විද්‍යා ඡඤ් ජීවලොකස්‍ය සුඛානි රාජන් ॥෩ ॥

ඤ්ඤකර්තා පිතා ශත්‍රුමාර්තා ච ව්‍යභිචාරිණී ।

භාර්‍යා රූපවතී ශත්‍රු: පුත්‍ර: ශත්‍රුරපඤ්ඤිතා ॥෪ ॥

අනභ්‍යාසෙ විභං විද්‍යා අජීර්ණේ භොජනං විභම් ।

විභං සභා දරිද්‍රස්‍ය වූද්ධස්‍ය තරූණී විභම් ॥෫ ॥

අර්ථ පරිවර්තනය

෧ දානෙ තපසි ශෞර්‍යේ ච

දීමෙහි ද, තපසෙහි ද, ශූරභාවයෙහි ද

විද්‍යායාම+අර්ත්‍යලාභෙ ච

ශාස්‍ත්‍රාදිය උගැන්මෙහි ද, ධන ලාභයෙහි ද

යස්‍ය මන: න ප්‍රඥිතං

යමෙකුගේ සිත නොයෙදෙයි ද

මාතූ:+ච්චාර ඒව ස: (ස: මාතූ: ච්චාර ඒව)

ඒ පුත්‍රයා මවගේ අශුවි හා සම වේ.

- 2 **वरम्+एकः गुणी पुत्रः (एकः गुणी पुत्रः वरम्)**
 එක [ම] ගුණවත් පුත්‍රයා උනම් ය.
मूर्खशतानि+अपि न च
 මෝඩ පුත්‍රයන් සියයක් වුවත් උතුම් නොවේ.
एकः+चन्द्रः+तमः हनित
 එක ම සඳක් අඳුර නසයි.
तारागणा अपि न च
 තරු රැසකින් වුවත් එසේ නොවේ.
- 3 **अर्थाः+आगमः नित्यम् +अरोगिता च (नित्यम् अर्थाः आगमः अरोगिता च)**
 නිතර ධනය ලැබීම ද, නිරෝගි භාවය ද
प्रियः+च भार्या प्रियवादिनी च (भार्या प्रियः च प्रियवादिनी च)
 බිරිඳ සතුට ගෙන දෙන්නී ද, ප්‍රිය වදන් කෙපලන්නී ද
वश्यः+च पुत्रः+अर्थकरी च विद्या (पुत्रः वश्यः च विद्या अर्थकरी च)
 පුත්‍රයා කීකරු වූයේ ද, ඉගෙන ගත් ශාස්ත්‍රය වස්තුව ඇතිකරන්නී ද [යන]
षड् जीवलोकस्य सुखानि राजन् (राजन् षड् जीवलोकस्य सुखानि)
 රජතුමනි! [මේ] භය ජීවලෝකයාගේ සැපයෝ වෙති.
- 4 **ऋणकर्ता पिता शत्रुः**
 ණයකාර පියා සතුරෙකි.
माता च व्यभिचारिणी (व्यभिचारिणी माता च)
 පර පුරුෂයන් කරා යන මව ද (සැකිරියකි.)
भार्या रूपवती शत्रुः (रूपवती भार्या शत्रुः)
 රූමත් බිරිඳ ද සැකිරියකි.
पुत्रः शत्रुः+अपण्डितः (अपण्डितः पुत्रः शत्रुः)
 නූගත් පුතා ද සතුරෙකි.
- 5 **अनभ्यासे विषं विद्या (अनभ्यासे विद्या विषम्)**
 අභ්‍යාස නොකිරීමෙන් ශාස්ත්‍රය විෂ වේ.
अजीर्णं भोजनं विषम्
 නොදිරවූ කල්හි ආහාරය විෂ වේ.
विषं सभा दरिद्रस्य (दरिद्रस्य सभा विषं)
 දිළින්දාට සභාව විෂ ය.
वृद्धस्य तरूणी विषम्
 මහල්ලාට තරුණිය විෂ වේ.

शौर्ये - ශූර බවෙහි પ્રથિતં - යෙදෙසි उच्चार - අශූචි තම: - අඳුර අර්ථාග්‍රාමො - ධන සම්පත්තීන්හි
පැමිණීම වश्य: - කීකරු අර්ථකරී - ධන සම්පත් උපදවන ऋणकर्ता - ණයකාරයා व्यभिचारिणी -
කුලසීමාවන් ඉක්මවන්නී अजीर्णे - නො දිර වූ කල්හි

पञ्चमः पाठः

यत्ने कृते यदि न सिध्यति कोऽत्र दोषः ।

आहार निद्रा भय मैथुनं च सामान्यमेतत्पशुभिर्नराणाम् ।

धर्मो हि तेषामधिको विशेषो धर्मेण हीनाः पशुभिः समानाः ॥१॥

धर्मार्थकाममोक्षाणां यस्यैकोऽपि न विद्यते ।

अजागलस्तनस्येव तस्य जन्म निरर्थकम् ॥२॥

यदभावि न तद्भावि भावि चेन्न तदन्यथा ।

इति चिन्ताविषण्णोऽयमगदः किं न पीयते? ॥३॥

न दैवमपि सञ्चिन्त्य त्यजेदुद्योगमात्मनः ।

अनुद्योगेन कस्तैलं तिलेभ्यः प्राप्तुमर्हति? ॥४॥

उद्योगिनं पुरुषसिंहमुपैति लक्ष्मी 'दैविन देय'मिति कापुरुषा वदन्ति ।

दैवं निहत्य कुरु पौरुषमात्मशक्त्या, यत्ने कृते यदि न सिध्यति कोऽत्र दोषः ? ॥५॥

අර්ථ පරිවර්තනය

१ आहार निद्रा भय मैथुनं च

ආහාර, නින්ද, බිය [හා] මෙමථුන සේවනය ද [යන]

सामान्यम्+एतत् पशुभिः+नराणाम्](एतत् नराणाम् पशुभिः सामान्यम्)

මේ කරුණු මිනිසුන්ගේ සිවුපාවුන් හා එකසේ සමානය.

धर्मो हि तेषाम्+अधिकः विशेषः (तेषाम् अधिकः विशेषः धर्मो हि)

[ඒ] මිනිසුන්ගේ අධික වූ විශේෂයක් [හෝ ගුණයක්] වේද [එය] ධර්මයෙහි හැසිරීමයි.

धर्मेण हीनाः पशुभिः समानाः

ධර්මයෙන් තොර වූවහු සිවුපාවුන් හා සමාන වෙත්.

- 2 **धर्म+अर्थ काम मोक्षाणां**
 ධර්මය, ධනය, කාමය, මෝක්ෂය යන කරුණු අතුරින්
यस्य+एकः+अपि न विद्यते
 යමෙක් හට එකක් හෝ නොමැත්තේ ද
अजागलतनस्य+एव तस्य जन्म निरर्थकम्
 එළඳෙනගේ ගෙළෙහි ඇති තනය මෙන් ඔහුගේ උපත ද නිරර්ථක වූවකි.
- 3 **यत्+अभावि तत्+भावि (यत् अभावि तत् न भावि)**
යමක් නොවෙයි ද එය නොවෙයි.
भावि चेत्+न तत्+अन्यथा (चेत् भावि तत् अन्यथा न)
 ඉදින් [යමක්] වේද එය අන්පරිද්දකින් නොවේ.
इति चिन्ता विष +अग्नः+अयम्+अगदः किं न पीयते -
 මේ අයුරින් සලකන්නේ [නම්] විෂ නසන්නා වූ මෙම බෙහෙත කුමක් නිසා
 පානය නොකරන්නේද?
- 4 **दैवम्+अपि सञ्चिन्त्य**
 දෙවය [පෙර කම්] යැයි සලකා
त्यजेत्+उद्योगम्+आत्मनः (आत्मनः उद्योगं न त्यजेत्)
 තමාගේ උත්සහය අත් නොහරින්නේ ය.
न+उद्योगेन कः+तैलं प्राप्तुम्+अर्हति (न उद्योगेन तिलेभ्यः तैलं प्राप्तुं कः अर्हति)
 උත්සහයෙන් තොරව තලවලින් තෙල් ලබන්නට කවරෙක්ට හැකි වේද?
 [නොහැකි වේ ම ය.]
- 5 **पुरुषसिंहम्+उप+एति (लक्ष्मी उद्योगिनं पुरुषसिंहम् उप एति)**
 ශ්‍රියාකාන්තාව උත්සහවන්ත පුරුෂ ශ්‍රේෂ්ඨයා වෙත එළඹේ.
देयम्+इति (दैवेन देयम् इति कापुरुषाः वदन्ति)
 දෙවයෙන් ලැබ දෙන්නේ යැයි නින්දිත පුද්ගලයෝ පවසති.
पौरुषम्+अत्मशक्त्या (दैवं निहत्य आत्मशक्त्या पौरुषं कुरु)
 දෙවය හැරදමා ආත්ම ශක්තියෙන් [හැකියාව ඇති පරිද්දෙන්] පුරුෂ වීයම්
 කරව.
कः+अत्र (यदि यत्ने कृते न सिध्यति अत्र कः दोषः)
 ඉදින් උත්සාහ කළ කල්හිත් සිදු නොවෙයි [නම්] මෙහි කවර දෝෂයක්ද?

දුරවබෝධ පද

විඳ්‍යතෙ - පවතින්නේ ද අජාගලතනස්‍යෙව - එළදෙනගේ ගෙලෙහි තනය මෙන් අභාවි - නොවෙයි
ද විෂ්‍යෝ - විෂ නසන සඤ්ඤිතිය - සලකා අනුඥොගෙන - උත්සහයෙන් තොර ව
පුරුෂසිංහං - පුරුෂ සිංහයා වෙත ඊපේති - එළඹේ. කාපුරුෂා - පහත් පුරුෂයෝ නිහතිය - හැරදමා

ඝඤ්ඤා: ආච්ඡා:

අහො අඤ්ඤා මහද්දොඤ්ඤා මෙ සමුපස්ථිතම් ।

අස්ති කල්‍යාණකටකවාස්තව්‍යො භෛරවො නාම ව්‍යාධි: । ස ජෛකදා මූගමනිව්‍යුඤ්ඤාට්ඨිං ගත: । තෙන තත්‍ර
ව්‍යාපාදිත: මූගමාදාය ගඤ්ඤා භොරාකුති: ෂූකරො ඤ්ඤා: । තස්තෙන ව්‍යාධෙන මූගං භූමො නිභාය ෂූකර:
ශරෙණාහත: । ෂූකරෙණාපි භනභොරගර්ජනං කුත්වා ස ව්‍යාධො මුඤ්ඤාදෙශො හත: සන් ඤ්ඤාද්‍රුම ඤ්ඤා භූමො නිපපාත ।

අඤ්ඤා තයො: ආදාස්ඤ්ඤානෙන සර්පොඤ්ඤාපි මූත: । අත්‍රාන්තරෙ ඤ්ඤාභාවො නාම ඤ්ඤාක: ආරිඤ්ඤානාහාරාඤ්ඤා තාන්මූතාන්
මූගව්‍යාධසර්පශූකරානපශ්‍යත් । අඤ්ඤානි- අහො අඤ්ඤා මහද්දොඤ්ඤා මෙ සමුපස්ථිතම් । ඤ්ඤා මාසෛර්මසත්‍රයං මෙ
සුඤ්ඤානෙ ගමිඤ්ඤාති । තත: ආර්ඤ්ඤාභුඤ්ඤාමිඤ්ඤා නි:ස්වාදු කොඤ්ඤාලයං ස්නායුභන්ධනං ඤ්ඤාමි । ඤ්ඤාතවා
තඤ්ඤාකරොත් । තත්ඤ්ඤානෙ ස්නායුභන්ධනෙ ඤ්ඤාතවෙන ඤ්ඤා ඤ්ඤා නිඤ්ඤා: ස ඤ්ඤාභාව: ඤ්ඤාතං ගත: ।

ඤ්ඤා මට අද ලොකු කැමක් හම්බ උණා.

කල්‍යාණකටක නම් ස්ථානයෙහි වසන්නා වූ භොරව නම් වැද්දෙක් විය. ඒ වැද්දා එක් දිනක්
සතෙකු සොයන්නේ වින්ධ්‍යා නම් වනයට ගියේ ය. එහි දී ඒ වැද්දා විසින් එක් මුවෙක් මරන
ලදී. මුවා ගෙන මුවා රැගෙන යන්නා වූ ඤ්ඤා දරුණු ස්වභාව ඇති උගරෙක් දක්නා ලදී. අනතුරු
ව මුවා බිම තබා ඒ වැද්දා විසින් ඊයෙන් උගරා නසන ලද්දේ ය. උගරා විසින් ද මේඝගර්ජනාව
බඳු බියකරු වූ ගර්ජනාවක් කොට ඒ වැද්දාගේ වෘෂණකෝෂ ප්‍රදේශයෙහි නසන ලද්දේ සිඳින
දල ගසක් මෙන් (ඤ්ඤා) බිම වැටුණි.

ඉක්බිති ඒ උගරු වැදී දෙදෙනාගේ පා ගැටීමෙන් සර්පයෙක් ද මළේ ය. මේ අතරෙහි දීර්ඝරාව
නම් සිවලෙක් ආහාර සොයමින් හැසිරෙන්නේ මැරුණු ඒ මුව වැදී සර්ප හා උගරු යන මොවුන්
දුටුවේ ය. මෙසේ ද සිතුවේය. අනේ (වාසනාවන්) අද මහත් ආහාරයක් මා වෙත එළඹේ සිටියේ
ය. මොවුන්ගේ මස්වලින් තුන් මාසයක් මට සැප සේ කල් යැවිය හැකි වන්නේ ය. **එබැවින්
පළමු ව බඩගින්නෙහි රසයෙන්** තොර වූ මෙම දුන්නේ කෙළවර එල්බෙන වරපට කමි. මෙසේ
කියා එසේ කළේ ය. ඉක්බිති වරපට සිඳුනු කල්හි නැංගා වූ දුන්නෙන් බිඳී ගිය හදවත ඇති ඒ
දීර්ඝරාව නම් සිවලා මරණයට පත් වූයේ ය.

දුරවබෝධ පද

വാस्तവ്യ: - වාසය කරන ව්‍යාපාදිත: - නසන ලදී. භොරාකූති: - බිහිසුණු පෙනුමක් ඇති නිධාය -
තබා ශරේණාහත: - ඊයෙන් මරණ ලදී. භනභොරගර්ජනං - දරුණු ගෙරවීම මුඝ්කදේශො - අණ්ඩකෝෂ
ප්‍රදේශයෙහි ඡින්නද්‍රුම - සිදු හෙලූ ගස පාදාස්පලනෙන - පා මැටීමෙන් සමුපස්ථිතම් - එළඹුණේ විය.
කොද්දලනං - දුන්නේ අග බදින ලද ස්නායුබන්ධනං - නහරවැලින් බදනා ලද භනුෂා - දුන්නේ හෘදි -
පප්‍රවෙහි බින්න: - බිඳුණේ පඤ්චත්වං ගත: - මරණයට පත්විය.

සප්තම: පාඨ:

यथा ह्येकेन चक्रेण न रथस्य गतिर्भवेत् ।

यथा ह्येकेन चक्रेण न रथस्य गतिर्भवेत् ।

एवं पुरुषकारेण विना दैवं न सिध्यति ॥१॥

पूर्वजन्मकृतं कर्म तद्दैवमिति कथ्यते ।

तस्मात्पुरुषकारेण यत्नं कुर्यादतन्द्रितः ॥२॥

काकतालीयवत् प्राप्तं दृष्ट्वापि निधिमग्रतः ।

न स्वयं दैवमादत्ते पुरुषार्थमपेक्षते ॥३॥

उद्यमेन हि सिद्ध्यन्ति कार्याणि न मनोरथैः ।

न हि सुप्तस्य सिंहस्य प्रविशन्ति मुखे मृगाः ॥४॥

मातृपितृकृतभ्यासो गुणितामेति बालकः ।

न गर्भच्युतिमात्रेण पुत्रो भवति पण्डितः ॥५॥

අර්ථ පරිවර්තනය

එක් රෝදයකින් රථයේ ගමනක් නොමැත්තේ ය.

‡ හි+ඇකේන ගති: +භවේත් (යතා හි ඇකේන ජක්‍රේණ රථස්‍ය ගති: න භවේත්)

යම්සේ වනාහි එක් රෝදයකින් රථයේ ගමනක් නොවේම ය.

ඒව් පුරුෂකරේණ වීනා දේව් න සීද්ධ්‍යතී -

එසේ [ම] පුරුෂෝත්සාහයයෙන් තොරව භාග්‍ය [වාසනාව] සීද්ධ නොවේ.

2. **तत्+दैवम्+इति** (पूर्वजन्मकृतं कर्म तत्+दैवम् इति कथ्यते)
 පෙර භවයේදී කරන ලද [යම්කිසි] කර්මයක් [වේද] එය දෙදවස යැයි කියනු ලැබේ.
कुर्यात्+अतन्द्रितः (तस्मात् अतन्द्रितः पुरुषकारेण यत्नं कुर्यात्)
 එබැවින් කම්මැලි නොවී පුරුෂ උත්සහයෙන් ප්‍රයත්න කරන්නේ ය.
3. **दृष्ट्वा+अपि / निधिम्+अग्रतः** (काकतालीयवत् प्राप्तं निधिम् अग्रतः दृष्ट्वा अपि)
 ඉබේ ම පැමිණියාවූ නිධානයක් ඉදිරියෙහි දැක වුවත්.
दैवम्+अदत्ते / पुरुषार्थम्+अपेक्षते (दैवम् स्वयं न आदत्ते पुरुषार्थम् अपेक्षते)
 දෙදවස තාමා ම [එය] නොගන්නේ ය. පුරුෂවියා බලාපොරොත්තු වන්නේ ය.
4. **उद्यमेन हि सिद्ध्यन्ति कार्याणि न मनोरथैः** (कार्याणि उद्यमेन हि सिद्ध्यन्ति न मनोरथैः)
 [සියලු] කටයුතු උත්සහයෙන් ම සිදු වේ බලාපොරොත්තු පමණින් සිදු නොවේ.
न हि सुप्तस्य सिंहस्य प्रविशन्ति मुखे मृगाः (सुप्तस्य सिंहस्य मुखे मृगाः न हि प्रविशन्ति)
 නිදිගත් සිංහයාගේ මුවෙහි සිවුපාවෝ නොපිවිසෙත්.
5. **कृत+अभ्यासः / गुणिताम्+एति** (बालकः मातृ पितृ कृत अभ्यासः गुणिताम् एति)
 දරුවා මව්පියන් විසින් කරන ලද පුරුදු පුහුණු [ඉගැන්වීම්] තුළින් ගුණවත් බවට [හෙවත් පණ්ඩිත බවට] පැමිණේ.
न गर्भच्युतिमात्रेण पुत्रो भवति पण्डितः (गर्भच्युतिमात्रेण पुत्रः पण्डितः न भवति) මව් ගැබෙන් නික්මු පමණකින් ම දරුවා පණ්ඩිතයෙක් නොවේ.

දුරවබෝධ පද

अतन्द्रितः - අලස නොවී **काकतालीयवत्** - අනපේක්ෂිත ව/ ඉබේ **प्राप्तं** - පැමිණි **निधिं +अग्रतः** - නිධානයක් ඉදිරියෙහි **मनोरथैः** - බලාපොරොත්තුවලින් **मृगाः** - සිවුපාවෝ **गर्भच्युतिमात्रेण** - මව්කුසින් නික්මු පමණකින් ම/හැටියේ ම